

Predgovor

U okviru “klasičnih” pravnih predmeta na ekonomskim fakultetima i visokim školama diljem Hrvatske stječe se uglavnom znanje iz područja ugovornog prava, prava trgovačkih društava, prava međunarodne trgovine itd. Međutim, brojni važni pravni aspekti poslovanja ostaju izvan okvira tih pravnih predmeta, a nedostaje i povezivanje stečenog znanja iz različitih pravnih područja te upoznavanje s pravnom praksom gospodarskog poslovanja.

Zbog toga se pokazala potreba za jednim novim pravnim kolegijem koji bi se usredotočio na različite segmente pravnog okružja poslovanja. Kolegij “Pravno okružje poslovanja“ predstavlja novost u politici visokoškolskog obrazovanja ekonomista u Hrvatskoj, mada slični kolegiji postoje u inozemnim, europskim i američkim programima studija.

Svrha kolegija je osigurati da studenti steknu vrijedna znanja i vještine potrebne za uspješno obavljanje njihovog budućeg posla u gospodarstvu, a da istodobno budu sposobni izbjeći štetne odluke i ponašanja. Poznavanje pravnog okružja poslovanja može biti vrlo korisno svakom manageru ili drugoj osobi koja radi u gospodarstvu .

Osnovni cilj kolegija koji je već više godina u nastavnom programu Zagrebačke škole ekonomije i managementa je podići svijest studenata o utjecaju pravnih pravila i njihovoj važnosti za svakodnevno poslovanje poduzetnika i tvrtki. Osobit naglasak stavlja se na činjenicu da pravni sustav unutar kojeg djeluju poduzetnici čini njihovo makroekonomsko okruženje i kao takav direktno djeluje na proces poslovanja i rezultate poslovanja. Zato je studente potrebno upoznati sa svakodnevnim pravilima i pravnim zahtjevima s kojima će se susretati u budućem radu i poslovanju i s mogućim problemima koja se s njima u vezi mogu pojaviti, te im ponuditi osnovna znanja o mogućim načinima njihova rješavanja. Analiziranjem područja u kojima se isprepliću pravni i ekonomski sustav, studenti će razviti sposobnost detektiranja problema i ključnih pitanja te interdisciplinarni analitički pristup u rješavanju istih. S prethodnim ciljem u tijesnoj je svezi i sljedeći cilj, a to je izgradnja svijesti studenata o nužnosti djelovanja i poslovanja u skladu s postojećim regulatornim okvirom. Razvijena svijest o tome pomoći će studentima da u svojem budućem radu i poslovanju na tržištu povećaju sigurnost poslovanja, izbjegnu nepotrebne dodatne troškove i štete koje proizlaze iz nepravilnog i nezakonitog poslovanja te usvoje osnovna načela etičnog i društveno odgovornog ponašanja unutar poduzeća i na tržištu.

Kolegij uvodi studente ekonomije na jednostavan način, bez suvišnog pravnog detaljiziranja i teoretiziranja, u nekoliko važnih pravnih područja s kojima se svaki ekonomist i manager vrlo često susreće u poslovnoj praksi. Prvo pravno područje obuhvaća razna sredstva (pravne instrumente) za pojačanje odnosno osiguranje izvršenja obveza iz ugovornog odnosa stranaka. Sklapanje raznih ugovora danas je

dio svakodnevne poslovne prakse gotovo svih gospodarskih subjekata. I kada svaki od poslovnih partnera pristupa ugovoru savjesno i pošteno, u današnje vrijeme nije nimalo čudno ako se poslovni uvjeti ili situacija na tržištu relativno brzo pogoršaju i dovedu onog poslovnog partnera koji treba izvršiti neku obvezu u situaciju da to ne može učiniti bilo na vrijeme bilo u potpunosti bilo uopće. Stoga je poznavanje bar osnovnih pravnih instrumenata pomoću kojih svaki poslovni partner može zaštititi svoje interese iz nekog ugovora postalo vrlo važno, a time način i uobičajena praksa osiguranja kod sklapanja ozbiljnih ugovora u gospodarstvu.

Kad je riječ o poslovnim odnosima gospodarskih subjekata koji se nalaze u više različitih država, pojedina sredstva osiguranja naplate tražbina osim zaštitne funkcije mogu i imaju također i funkciju sredstva plaćanja (npr: mjenica, akreditiv i sl.). Kako mjenica, ček, akreditiv, bankarska garancija nisu samo sredstva međunarodnih nego vrlo često i unutar-državnih plaćanja između gospodarskih subjekata, korisno je za svakog ekonomista i managera da poznaje barem osnovne pravne konture takvih pravnih instituta.

Drugo veće pravno područje kolegija „Pravno okružje poslovanja“ odnosi se na pravo intelektualnog vlasništva. Sve veći protok roba, usluga i raznih tehnologija na globaliziranim tržištima zahtijeva posebnu zaštitu prava na nematerijalnu imovinu kako pojedinca tako i tvrtki. Propisi kojima se u raznim državama štite pojedini oblici pripadajućih prava iz intelektualnog vlasništva slijede ista načela i slobodno se može reći da je to jedno od najharmoniziranijih područje prava. Kako su danas na tržištu najugroženiji, u smislu neovlaštenog i protuzakonitog korištenja, pojedini oblici intelektualnog vlasništva kao npr.:trgovinski naziv, vizualni identitet, žig, poslovna tajna, autorsko djelo i sl., u svrhu zaštite prava intelektualnog vlasništva, ili da bi se bar posljedice povreda prava svele na najmanju moguću mjeru, potrebno se prvenstveno organizirati unutar svakog poslovnog subjekta i dobiti od nadležnih tijela zaštitu prava. Nadalje, u slučaju povrede nekog prava intelektualnog vlasništva, svaki savjestan i kvalitetan manager mora znati procijeniti kakvu će vrstu zaštite tražiti i pred kojim tijelima. Međutim, kako se radi o vrlo razvijenoj i razgranatoj pravnoj grani, osim osnovnih znanja, koja mu služe za snalaženje u konkretnoj situaciji, svaki manager će se trebati trajno konzultirati sa stručnjacima koji će znati ukazati na poteze koje je neophodno poduzeti kako bi se ostvarila optimalna zaštita.

Treće važno pravno područje koje svakodnevno zadobiva sve veći značaj u poslovnoj politici, ali i u politici strateškog razvoja tvrtki, je pravo slobodnog tržišnog natjecanja. Pripremanje za ulazak Hrvatske u Europsku uniju, pravo i praksa zaštite slobodnog tržišnog natjecanja postaje za naše gospodarske subjekte nezaobilazan regulatorni okvir kako dnevnog poslovanja tako i razvojne politike proširenja ponude roba i usluga na postojećim tržištima kao i prilikom osvajanja novih tržišta.

Slobodi tržišnog natjecanja u najširem smislu doprinose i propisi o javnim nabavama kao europski prihvatljivi standardi ponašanja za sve gospodarske subjekte kad se natječu za dodjelu poslova od strane države na svim razinama kao i od strane tijela

te tvrtki u kojima država ima svoje udjele ili utjecaj. Poznavanje osnovnih pravila ponašanja u poslovima javnih nabava danas je nezaobilazna potreba za svakog managera koji želi sudjelovati u javnim nadmetanjima za dobivanje često vrlo složenih i financijski značajnih poslova.

Peto značajno pravno područje koje studenti ekonomije izučavaju u okviru kolegija „Pravno okružje poslovanja“ je pravo potrošača. Kako se u suvremeno vrijeme uspješnost gospodarskog poslovanja ne mjeri samo profitom nego i brojnim drugim čimbenicima, zadovoljstvo odnosno kvalitetno zadovoljavanje potreba krajnjeg korisnika roba i usluga ili potrošača sigurno je jedan od važnijih.

Napokon, zadnje važno pravno područje koje je uključeno u kolegij „Pravno okružje poslovanja“ je porezni sustav. U okviru poreznog sustava Republike Hrvatske obrađuju se neki od značajnijih poreznih instrumenata poreznog sustava. U vrlo skraćenom i općenitom pregledu poreznog sustava Hrvatske obrađuju se najznačajniji opći porezi kao što su porez na dobit, porez na dohodak te porez na dodanu vrijednost, koji zajednički predstavljaju i najveći izvor poreznih prihoda. Osvrće se i na prirez porezu na dohodak, koji predstavlja jedan od najznačajnijih prihoda lokanih jedinica (općina i gradova) te se završava temom obveznih doprinosa.

Vremensko ograničenje trajanja ovog jednosemestralnog pravnog kolegija na studiju ekonomije na Zagrebačkoj školi ekonomije i managementa ne dopušta daljnju razradu drugih pravnih tema izvan navedenih šest područja, a koje su podjednako važne za svakog uspješnog i kvalitetnog managera/ekonomista tijekom njegovog rada u nekom gospodarskom subjektu.

Međutim, izborni kolegiji ili kasniji diplomski studij mogu omogućiti svakom zainteresiranom studentu daljnju izobrazbu na području prava stjecanjem osnovnih i potrebnih znanja kako iz osnova prava osiguranja tako i iz prava informacijske tehnologije, prava na zaštitu podataka, prava financijskih institucija, raznih načina prikupljanja kapitala i odgovarajućih međunarodnih ugovora te napokon stjecanjem početnih uvida u ekonomsku analizu prava, a kao rezultat istraživanja pojedinih svjetskih ekonomskih stručnjaka. Sva navedena poglavlja predstavljaju, dakle, prošireni sadržaj pravnog okružja poslovanja, ali bez pretenzije da on time bude zaključen i iscrpan. Isprepletenost prava i ekonomije svakim danom postaje sve veća, pa će stoga i budući ekonomisti/manageri imati stalno potrebu širiti svoja pravna znanja upoznavanjem novih pravnih sadržaja. U ovom trenutku i s obzirom na sadašnje pravno predznanje naših studenata ekonomije, smatrali smo da odabrane pravne teme mogu zadovoljiti kako osnovne potrebe za pravnim znanjem ekonomista u našoj praksi tako i povećani interes pojedinaca za neka od dodatnih pravnih tema.

dr.sc. Ljerka Mintas Hodak
urednica